

CYRILOMETODĚJSKÁ A PALEOSLOVENISTICKÁ STUDIA V ČECHÁCH A NA MORAVĚ V LETECH 2005– 2015

Lubomíra HAVLÍKOVÁ

Slovanský ústav AV ČR, v.v.i., Praha, Česká republika

Činnost a dílo bratrů Konstantina-Cyrila a Metoděje, spolupatronů Evropy, kteří pocházeli z řeckého (tehdy byzantského) města Soluň-*Thessalonike*, mělo nejen celoevropský náboženský, ale také kulturní význam a politicko-historický dopad. K cyrilometodějskému dědictví se hlásí řada národů a států jihovýchodní a východní Evropy, stejně jako české země (zejména Morava) a Slovensko. Literární a kulturní dědictví cyrilometodějské misie je neustále živé. Cyrilometodějské dědictví se stalo součástí evropského kulturního dědictví a kulturně-historický odkaz cyrilometodějského díla je v pluralitní společnosti a globalizující se Evropě stále aktuální.

Proto se zde pokusím na několika stranách, které mám k dispozici, stručně prezentovat vědecký výzkum v oblasti paleoslovenistických a cyrilometodějských studií a jeho výsledky na poli historie, filologie a archeologie na území České republiky v letech 2005–2015.

Studium cyrilometodějské problematiky má v českých zemích, zvláště na jižní Moravě dlouholetou tradici. Cyrilometodějství je spojeno zejména s moravským Velehradem, významným křesťanským poutním místem s bazilikou *minor*, kde je každoročně slavnostně oslavován příchod slovanských věrozvěstů na Moravu. A oslavy Konstantina-Cyrila a Metoděje se konají ve spolupráci s bulharskou stranou také v jihomoravských Mikulčicích.

V Čechách byl vědecký výzkum, spjatý s cyrilometodějskou problematikou, zejména s lingvistikou a literární vědou, soustředěn v Akademii věd České republiky, zčásti na univerzitách v Praze a v Ústí nad Labem.

K výrazným pracovištím, která zkoumají cyrilometodějský jazykový a literární odkaz v Čechách, patří oddělení paleoslovenistiky a byzantologie

Slovanského ústavu AV ČR v Praze. Jeho paleoslovenistická sekce se zabývá studiem staroslověnského a církevněslovanského jazyka a písemnictví, dlouhodobě se věnuje lexikografickým úkolům a v současnosti se zaměřuje na výzkum církevně slovanských textů české redakce (10.–11. století, období vlády Karla IV., doba předhusitská, Emauzy). Ve sledovaném období probíhaly práce na několika výzkumných projektech. Jedním z nich je *Řecko-staroslověnský index*,¹⁷⁷ který vychází od roku 2008 a který konfrontuje slovní zásobu středověké (byzantské) řečtiny se staroslověninou; vyšlo již 8 sešitů. Dalším paleoslovenistickým projektem jsou dodatky ke *Slovníku jazyka staroslověnského*,¹⁷⁸ které začaly vycházet od roku 2010. Jde o doplnění a opravy původních hesel *Slovníku jazyka staroslověnského*. Sekce také publikovala sborník *Cyrrillomethodiana 2005*,¹⁷⁹ věnovaný Zdence Ribarové, a pod názvem *Církevněslovanská lexikografie 2006*¹⁸⁰ vydala soubor mezinárodních studií, tematicky zaměřených na výsledky bádání v oblasti tvorby staroslověnských, církevněslovanských a řecko-staroslověnských slovníků a indexů. Členové sekce publikovali také dílčí články v odborných časopisech a sbornících.¹⁸¹

¹⁷⁷ *Řecko-staroslověnský index* = *Index verborum graeco-palaeoslovenicus*. Tomus I. Prolegomena; A–G. Praha – Praeae : Euroslavica, 2014 (Fasciculus 1 (Prolegomena), 2008; Fasciculus 2 (Prolegomena – Tabellae synopticae monumentorum slavivorum), 2008; Fasciculus 3 (Tabellae synopticae monumentorum slavivorum), 2009; Fasciculus 4 (Tabellae synopticae monumentorum slavivorum; A-athalameutos), 2010; Fasciculus 5 (athanasia-anaktasthai), 2011; Fasciculus 6 (anakyliin-apokalyptein), 2012; Fasciculus 7 (apokalypsis-afetérion), 2013; Fasciculus 8 (afé-góniaios), 2014).

¹⁷⁸ *Slovník jazyka staroslověnského* = *Lexicon linguae palaeoslovenicae V – Addenda et corrigenda*, seš. 53, 54, 55, 56. Praha – Praeae : Euroslavica, 2010, 2011, 2012, 2014.

¹⁷⁹ *Cyrrillomethodiana 2005 ad honorem Zdeňka Ribarova et Ludmila Pacnerova*. [Eds. E. Bláhová – E. Šlaufová] (= *Slavia* 74, 2005). Praha : Euroslavica 2005.

¹⁸⁰ *Církevněslovanská lexikografie 2006*. [Eds. V. Čermák – E. Bláhová – E. Šlaufová]. Praha: Slovanský ústav AV ČR – Euroslavica 2007.

¹⁸¹ Např. BLÁHOVÁ, E. 2005. K překladu řeckých infinitivních konstrukcí v Grigorovičově parimejniku. *Slavia* 74/2-3, 2005, s. 157-166; eadem: Homilie o sv. Petru a Pavlovi mezi nejstaršími staroslověnskými homiliemi. *Slavia* 77/4, 2008, s. 351-366; eadem: K překladu řeckých infinitivních konstrukcí v staroslověnském apoštolu. In *Varia slavica*. Sborník příspěvků k 80. narozeninám Radoslava Večerky. [Eds. I. Janyšková – H. Karlíková]. Praha : NLN, 2008. s. 53-64; ČAJKA, F. 2008. Rukopisná zachování církevněslovanské legendy o svaté Anastázii. In *Česká slavistika*. Příspěvky k 14. mezinárodnímu sjezdu slavistů, Ochrid 10.–16. 9. 2008 (= *Slavia* 77/1-3, 2008), s. 17-28; idem: XIV. mezinárodní sjezd slavistů – Ochrid 2008. Paleoslovenistika. *Slavia* 78/1, 2009, s. 235-246; ČERMÁK, V. 2005. Emauzský hlaholský nápis – příspěvek k hlaholské epigrafice. *Slavia* 74/2-3, 2005, s. 343-358; idem: K finální podobě Řecko-staroslověnského

Paleoslovenisté rovněž vydali několik kritických edic staroslověnských a církevněslovanských textů. Autorem komentované edice legendy o svaté Anastázii – *Církevněslovanská legenda o sv. Anastázii*¹⁸² byl František Čajka. Práce je věnována původně staroslověnskému překladu latinské předlohy, která byla zachována v rukopisech ze 14.–18. století ruské a srbské provenience. Vydán byl 2. díl *Grigorovičova parimejníku*,¹⁸³ nejstaršího rukopisu slovanského parimejníku, který ve spolupráci s Makedonií připravila Z. Ribarova. Dvousvazkovou edici českokírkevněslovanského překladu XL homilií na evangelia Řehoře Velikého (*Besědy*)¹⁸⁴ vydal Václav Konzal; na 2. díle se podílel také F. Čajka. Jde o nejrozsáhlejší církevněslovanskou památku české redakce (328 folií), která byla přeložena asi v Sázavském klášteře z původní latinské předlohy v 2. polovině 11. století a jejíž text je doložen od 13. století jen v mladších církevněslovanských opisech ruské redakce. Ve sledovaných letech 2005–2015 vyšly také reedice knih, a to doplněné vydání publikace V. Konzala *Staroslověnská modlitba proti d'áblu*¹⁸⁵ a třetí vydání knihy *Literární památky epochy*

slovníku – indexu. *Slavia* 76/1, 2007, 39-46; idem: K pojetí nové církevní slovanštiny v areálu Slavia orthodoxa a Slavia latina. In *Česká slavistika. Příspěvky k 14. mezinárodnímu sjezdu slavistů*, Ochrid 10.–16. 9. 2008 (= *Slavia* 77/1-3, 2008), 29-39; idem: Hlaholice v Diadochu Bartoloměje Paprockého z Hlohol. *Slavia* 78/3-4, 2009, 247-258; HAUPTOVÁ, Z. 2005. Staroslověnské a církevněslovanské termíny v eucharistii. *Slavia* 74/2-3, 2005, s. 265-270.

¹⁸² *Církevněslovanská legenda o sv. Anastázii (studie a komentovaná edice)* (= Práce Slovanského ústavu AV ČR, Nová řada, sv. 34). [Ed. F. Čajka]. Praha : Slovanský ústav AV ČR, 2011 (recenze K. A. Maksimovič, *Byzantinoslavica* 71/1-2, 2013, 373-377).

¹⁸³ *Grigorovičev parimejnik. II. Leksika. Index verborum.* [Ed. Z. Ribarova]. Skopje : MANU, 2014 (1. díl: *Grigorovičev parimejnik. I.* [Ed. Z. Ribarova – Z. Hauptová]. Skopje : MANU, 1998).

¹⁸⁴ *Čtyřicet homilií Řehoře Velikého na evangelia v českokírkevněslovanském překladu. Díl první. Homilie I–XXIV.* K vydání připravil V. Konzal / *Sancti Gregorii Magni, Romani pontificis, XL homiliarum in evangelia in versione bohemo-slavonica. Pars prima. Homiliae I–XXIV. Ad editionem praeparavit V. Konzal.* Praha : Euroslavica, 2005; *Čtyřicet homilií Řehoře Velikého na evangelia v českokírkevněslovanském překladu. Díl druhý. Homilie XXV–XL.* K vydání připravil V. Konzal za pomoci F. Čajky / *Sancti Gregorii Magni, Romani pontificis, XL homiliarum in evangelia in versione bohemo-slavonica. Pars altera. Homiliae XXV–XL. Ad editionem praeparavit V. Konzal adiuvante F. Čajka.* Praha : Euroslavica, 2006.

¹⁸⁵ *Staroslověnská modlitba proti d'áblu. Nejstarší doklad exorcismu ve velkomoravském písemnictví.* [Ed. V. Konzal, reed. F. Čajka – M. Chromá]. Praha : Euroslavica, 2015 (rusky: KONZAL, V. 2002. *Staroslavjanskaja molitva protiv d'javola.* Moskva : Izdatel'stvo Indrik, 2002).

velkomoravské,¹⁸⁶ kterou napsal Josef Vašica (†1968). Na knižním trhu se objevil také *Vokabulář klasické staroslověnštiny*.¹⁸⁷

V byzantologické sekci byly realizovány dva dvouleté bilaterální česko-slovenské projekty, které probíhaly v letech 2010–2011 a 2012–2013: cyrilometodějská bibliografie za léta 1945–2011 a cyrilometodějská bibliografie před rokem 1945. Pramenný výzkum byl ukončen vytvořením bibliografické databáze k cyrilometodějské a velkomoravské problematice v českých zemích a na Slovensku a vydáním 1. svazku výběrové bibliografie *Po stopách sv. Cyrila a Metoda = In the footsteps of St. Cyril and Methodius*.¹⁸⁸ Autorsky se na ní podílela Lubomíra Havlíková, s níž spolupracovali Peter Ivanič a Martin Hetényi. Shrnutí bibliografického materiálu ve dvoujazyčné monografii přispělo k hlubšímu poznání kulturně historických aspektů cyrilometodějského díla, jeho dědictví a tradic a umožnilo široké veřejnosti získat ucelené a nové poznatky o literárním a kulturně-historickém odkazu Konstantina-Cyrila a Metoděje a o jeho reflexi v české a slovenské historiografické, filologické a archeologické slavistické produkci. Bibliografie byla vydána k oslavám 1150. výročí příchodu cyrilometodějské misie na Moravu, které proběhly v roce 2013.

K témuž výročí vyšla v Čechách kniha *Cyril a Metoděj mezi Římem a Konstantinopolí*¹⁸⁹ od Vladimíra Vavříňka, emerita Slovanského ústavu. Autor v ní navázal na své předchozí práce, které aktualizoval, a sumarizoval své

¹⁸⁶ VAŠICA, J. 2014. *Literární památky epochy velkomoravské (863–885)*. Praha : Vyšehrad, 2014³ (1. vyd. 1966, 2. vyd. 1996).

¹⁸⁷ VONDRÁK, V. – BARTOŇ, J. 2005. *Vokabulář klasické staroslověnštiny*. Praha : KLP, 2005.

¹⁸⁸ HAVLÍKOVÁ, L. – IVANIČ, P. – HETÉNYI, M. 2014. *Po stopách sv. Cyrila a Metoda. Výberová bibliografia českých a slovenských prác za roky 1945–2011 = In the footsteps of St. Cyril and Methodius. Selective bibliography of works from Bohemia and Slovakia published in 1945–2011*, Nitra : UKF 2013 (recenze: M. Šabić, *Scrinia Slavonica* 14, 2014, 499–512; G. G. Georgiev, *Palaeobulgarica* 2014, č. 2, 117–120; zpráva: L. Havlíková, *Po stopách Cyrila a Metoděje, Akademický bulletin* 6, 2014, 25, <http://data.abicko.avcr.cz/2014/06/08/cm.html>); Havlíková, L. – Ivanič, P. – Hetényi, M.: *Po stopách sv. Cyrila a Metoda. Výberová bibliografia českých a slovenských prác pred rokom 1945 = In the footsteps of St. Cyril and Methodius. Selective bibliography of works from Bohemia, Moravia and Slovakia published before 1945*. Nitra : UKF, 2016, v tisku. Kompletní cyrilometodějská elektronická databáze, zahrnující vedle monografií, sborníků, studií a článků také recenze, zprávy a jiné publikační počiny, se připravuje k prezentování v Nitře.

¹⁸⁹ VAVŘÍNEK, V. 2013. *Cyril a Metoděj mezi Římem a Konstantinopolí*. Praha : Vyšehrad, 2013 (recenze: W. Bugel, *Nad novými knihami na cyrilometodějské téma. Parrésia* 7, 2013, 473–483).

celoživotní vědecké bádání na poli cyrilometodějských studií. Vyzdvihl jedinečnost kulturního díla Cyrila a Metoděje, zejména vytvoření slovanského písemnictví a zavedení slovanského jazyka (staroslověnštiny) do liturgie.¹⁹⁰

Výzkumu postavení středověké slovanské ženy ve velkomoravské společnosti na základě studia velkomoravského práva¹⁹¹ se několik let soustavně věnovala L. Havlíková, dlouholetá šéfredaktorka časopisu *Byzantinoslavica*, obnoveného v roce 2003, a předsedkyně Českého národního byzantologického komitétu. Její práce řešily nejen ženskou problematiku (*gender studies*), ale zabývaly se rovněž různými aspekty života obyvatel Velké Moravy tak, jak se tyto skutečnosti odrážely ve velkomoravských písemných, zejména právních památkách (*Zakonъ sudnyi ljudъmъ, Nomokanonъ, Zapovědi svętyichъ otъcbъ, Vladykamъ země božie slovo velitъ*)¹⁹² a ve velkomoravském právu.¹⁹³

¹⁹⁰ Dotyčný vydal také s autorskou spoluprací P. Balcárka *Encyklopedii Byzance* (= Práce Slovanského ústavu AV ČR, Nová řada, sv. 33). Praha : Libri, 2011 (recenze: L. Havlíková, *Parrésia* V, 2011, 411-416); dále např. VAVŘÍNEK, V. 2005. Učil se svatý Cyril na Krymu latinsky? *Slavia* 74/2-3, 2005, 141-148. K tomu viz ŠAUR, V. 2007. Jaká písmena našel Konstantin v Chersonu? *Slavia* 76/2, 2007, 189-192.

¹⁹¹ HAVLÍKOVÁ, L. 2006. Středověké slovanské právo a žena. Žena v právním systému velkomoravské společnosti. In *Byzantinoslovaca I.* [ed. M. Daniš]. Bratislava : Byzantologický seminár A. Avenaria FiF UK 2006, 175-205; eadem: Femina slavica – žena a mateřství ve velkomoravských právních památkách 9. století (Příspěvek ke středověkým gender studies). In *Pulchritudo et sapientia. Ad honorem Pavel Spunar.* [Eds. Z. SILAGIOVÁ – H. ŠEDINOVÁ – P. KITZLER]. Praha : KLS FÚ AV ČR 2008, 163-178; eadem: K právnímu postavení slovanské ženy v 9. století (K otázce sňatku a uzavření manželství v případech pokrevního, adoptivního a tzv. duchovního příbuzenství v bulharském a velkomoravském prostředí). In *Česká slavistika. Příspěvky k 14. mezinárodnímu sjezdu slavistů, Ochrid 10.–16. 9. 2008* (= *Slavia* 77, 2008), 251-263; eadem: Žena a potrat. K otázce přejímání římsko-byzantského práva a řecké terminologie ve slovanském prostředí. In *Epea pteorenta. Růženě Dostálové k narozeninám.* [Eds. M. KULHÁNKOVÁ – K. LOUDOVÁ]. Brno : Host 2009, 97-106; eadem: Žena a manželství ve slovanském prostředí 9. století na příkladu velkomoravských právních památek a jejich byzantských předloh. *Synergie* V/2, 2009, 5-26; eadem: Dítě ve velkomoravských právních památkách. *Konštantínove listy* V, 2012, 1-10; eadem: Zpráva o stavu studia právního postavení ženy ve velkomoravské společnosti. Reflexe v české, moravské a slovenské historiografii. *Konštantínove listy* VI, 2013, s. 46-68.

¹⁹² HAVLÍKOVÁ, L. 2007. Egrede de terra: On the geographical-administrative terminology in 9th century legal manuscripts. In *Byzantium and New Countries – New Peoples on the Frontier of Byzantino-Slavonic Area (IX–XV Centuries)* (= *Studia Byzantina et Slavica Cracoviensia* V). [Eds. M. KAIMAKAMOVA – M. SALAMON – M. SMORAG-RÓŻYCKA]. Kraków : Uniwersytet Jagielloński, Towarzystwo Wydawnicze „Historia Iagellonica“ 2007, 77-88; eadem: On the

Příspěvky s paleoslovenistickou a cyrilometodějskou problematikou publikovaly pravidelně také dva časopisy Slovanského ústavu AV ČR, a to *Byzantinoslavica*, časopis pro byzantsko-slovanské vztahy, a *Slavia*, časopis pro slovanskou filologii.

Paleoslovenistika jako obor se objevila také na vysokých školách. V jejich studijních plánech je většinou staroslověnština prezentována jako součást výuky českého jazyka. V Čechách byla staroslověnština vyučována jako základ slovanských jazyků na Filozofické fakultě Karlovy univerzity v Praze; a to nejdříve na Katedře jihoslovanských a balkanistických studií, a posléze byla

Dissemination of Byzantine Law within the Slavic Environment (Slavic Procedural Law). In: *Byzantina Europaea. Księga jubileuszowa ofiarowana Profesorowi Waldemarowi Ceranowi* (= *Byzantina Lodziensia* XI). [Eds. M. KOKOSZKO – M. J. LESZKA]. Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2007, 139-146; eadem: kai to onoma tu asteros legetai ho Apsinthos... Slavonic „magic art“ and legal contacts between Byzantium and Great Moravia. In *Christianity and the Development of Culture – Kresťanstvo ako nositeľ kultúry*. [Ed. V. Ježek]. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej university, 2013, 32-36; eadem: In vino veritas... Is there truth in wine? Drinking and Intemperance in Great Moravian and Early Czech legislation (Antique traditions in the Byzantine and Slavonic world). *Byzantinoslavica* 72/1-2, 2014, 98-121; eadem: Pohled na nábožensky, etnický a profesně cizorodé skupiny ve velkomoravském zákonodárství. In *Acta patristica*. 10, 2014, 3-21, eadem: Obraz velkomoravského vládce Svatopluka v české a moravské historiografii 19. a 20. století, *Konštantínove listy* VIII, 2015, s. 63-77.

¹⁹³ HAVLÍKOVÁ, L. 2007. Recepce byzantských právních památek ve slovanském, zejména velkomoravském prostředí (reflexe v české právní historii). In *Poznávanie kultúrneho dedičstva sv. Cyrila a Metoda*. [Eds. J. Michalov – M. Hetényi – P. Ivanič – Z. Taneski]. Nitra : UKF, 2007. s. 54-68; eadem: K vlivu velkomoravského práva na raně středověké české právo. In *Význam kultúrneho dedičstva sv. Cyrila a Metoda pre Europu*. [Eds. J. Michalov – M. Hetényi – P. Ivanič – Z. Taneski]. Nitra : UKF, 2008. s. 22-32; eadem: Geograficko-správní staroslověnská terminologie v právních památkách 9. století a její řecké (byzantské) a latinské paralely. In *Byzantská revue* 2009. *Constructing and Deconstructing Byzantium – Konštrukcia a dekonštrukcia Byzancie* (= *Acta facultatis orthodoxae theologiae Universitatis Presoviensis*) [Ed. J. Husár]. Prešov : PU, 2009. s. 108-119. Dostupné z: <http://www.pulib.sk/elpub2/PBF/Husar4/pdf_doc/08_Havlikova.pdf>, *Synergie* V/1, 2009, 9-20; eadem: Cyrilometodějské a byzantské reminiscence na jednání Prvního přípravného Slovanského sjezdu. *Konštantínove listy* III, 2010, 55-61; eadem: Crimen laesae maiestatis a panovník jako garant práva ve velkomoravském prostředí 9. století. *Konštantínove listy* IV, 2011, 41-53; eadem: Metodějovo velkomoravské „Napomenutí vladařům“ – homilie nebo speculum principis? Pokus o novou žánrovou interpretaci. In: *Tradícia a prítomnosť misijného diela sv. Cyrila a Metoda*. Nitra : UKF, 2013. s. 121-141; eadem: The Cyrillo-Methodian tradition in the work of Milada Paulová as a historical discours. *Byzantinoslavica* 71, 2013, 31-46; eadem: Adoption of Byzantine motifs in 19th and 20th century Czech and Moravian historical novel production. In: *The Reception of Byzantium in European Culture since 1500*. Edd. P. Marciniak and D. C. Smythe. Farnham, Surrey : Ashgate, 2016. s. 203-211.

převedena i s vyučujícím do Ústavu východoevropských studií; přednášky konal Václav Čermák. Také na katedře bohemistiky Pedagogické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem se v rámci výuky českého jazyka vyučuje staroslověnština. Přednášela ji Zoe Hauptová a posléze F. Čajka. Paleoslovenistikou se v Čechách zabývali i badatelé mimo výše uvedené instituce.¹⁹⁴

Na Moravě byla cyrilometodějská studia pěstována především v Brně a v Olomouci, a to jak v Akademii věd ČR, tak na univerzitních fakultách.

V Brně, v etymologickém oddělení brněnské pobočky Ústavu pro jazyk český AV ČR, probíhaly kontinuální práce na několikaletém kolektivním díle, které vychází pod názvem *Etymologický slovník jazyka staroslověnského*.¹⁹⁵ Po Evě Havlové se na něm podílejí zejména Ilona Janyšková,¹⁹⁶ hlavní redaktorka, a Helena Karlíková,¹⁹⁷ vedoucí etymologického oddělení, a další.¹⁹⁸ Obě jsou rovněž vydavatelkami sborníků referátů z etymologických konferencí, pořádaných v Brně, které byly vydány v ediční řadě *Studia etymologica Brunensia*,¹⁹⁹ v nichž vycházely také další práce z oblasti slovanské etymologie od brněnských badatelů.

¹⁹⁴ MRŇÁVEK, T. 2009. Sinajské slovanské euchologium. Vznik, autorství a struktura. In *Význam cyrilometodějsví pro integraci slovanských národů do evropských struktur*. Praha : Apoštolský exarchát Řeckokatolické církve v ČR, 2009. s. 15-38.

¹⁹⁵ *Etymologický slovník jazyka staroslověnského*. Sešit 13 (rasti – sice). Praha : Academia, 2006, 751-814; Sešit 14 (sice – sꙋdopolja. Doplnky k bibliografickému aparátu IV). Praha : Academia, 2008, 815-870; Sešit 15 (sꙋdъce – sꙋ). Brno : Tribun EU, 2010. s. 871-934.

¹⁹⁶ JANYŠKOVÁ, I. 2005. 'Porodní bába' ve staroslověnině a v ostatních slovanských jazycích. *Slavia* 74/2-3, 2005, s. 279-284.

¹⁹⁷ KARLÍKOVÁ, H. – VEČERKA, R. 2005. Vývoj české etymologie v evropském kontextu. *Opera Slavica: slavistické rozhledy* 15/4, 2005, 40-51; eadem: K významu jednoho staroslověnského adjektiva. *Slavia* 79/1, 2010, s. 68-72.

¹⁹⁸ Např. ŠARAPATKOVÁ, Ž. 2005. Církevněslovanské *ryždъ* a české *ryzí*. *Slavia* 74/2-3, 2005, 271-273; eadem: Staroslověnské a církevněslovanské názvy škůdců rostlin. *Slavia* 79/1, 2010, 114-117; VALČÁKOVÁ, P. 2005. Církevněslovanské *sanъ* 'drak'. *Slavia* 74/2-3, 2005, s. 275-278; eadem: Církevněslovanské expanze v materiálech etymologického slovníku jazyka staroslověnského. In: *Cyril a Metod – Slovensko a Európa*. [Eds. E. Nemcová – J. Pišová]. Trnava : UCM, 2007. s. 63-67; BLAŽEK, V. 2010. Staroslověnské *vъtrъ 'kovář'. *Slavia* 79/1, 2010, 9-14; BOČEK, V. 2010. K etymologii slovanského *mъša. *Slavia* 79/1, 2010, s. 15-20.

¹⁹⁹ *Studia etymologica Brunensia* 1-11, Praha : Euroslavica, 2000–2011.

Řadu prací o staroslověnině vydal nestor brněnské paleoslovenistiky a dlouholetý pedagog Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Radoslav Večerka. Znamé jsou jeho knihy *Staroslověnština v kontextu slovanských jazyků* a *Jazyky v komparaci*.²⁰⁰ V Brně byl vydán k výročí jeho narození sborník, nazvaný *Varia slavica*,²⁰¹ a vyšel zde rovněž soubor jeho studií.²⁰²

Pod egidou Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně bylo realizováno také 2. vydání edice pramenů k dějinám Velké Moravy – *Magnae Moraviae fontes historici*,²⁰³ jehož hlavním editorem, autorem i překladatelem byl dlouholetý vědecký pracovník Akademie věd a externí pedagog Masarykovy univerzity v Brně Lubomír E. Havlík (†2000). Psal o středověkých dějinách Slovanů a byl autorem knih a studií s velkomoravskou a cyrilometodějskou problematikou. Z pera tohoto předního moravského historika vyšla kniha *Kronika o Velké Moravě*,²⁰⁴ jejíž 3. vydání bylo věnováno k 1150. výročí příchodu

²⁰⁰ VEČERKA, R. 2006. *Staroslověnština v kontextu slovanských jazyků*. Olomouc : UP – Praha : Euroslavica, 2006; idem: *Jazyky v komparaci*. Nástin české jazykovědné slavistiky v mezinárodním kontextu. Praha : NLN, 2008; idem: *Vývoj slovanské jazykovědy v českých zemích*. Brno : MU, 2006; idem et al.: *K pramenům slov. Uvedení do etymologie*. Praha, 2006; idem: *Moravské země veliký občan, sláva a chloubu*. Sv. Metoděj Soluňský. In *Osobnosti moravských dějin 1*. Brno : Matices moravská 2006. s. 17-25; idem: *Staroslověnská etapa českého písemnictví*. Praha : NLN, 2010.

²⁰¹ *Varia slavica*. Sborník příspěvků k 80. narozeninám Radoslava Večerky. [Eds. I. Janyšková – H. Karlíková]. Praha : NLN, 2008.

²⁰² VEČERKA, R. 2011. *Opera Slavica et Palaeoslovenica Minora*. In *Studie osobností brněnské lingvistiky III*. [Eds. J. Dvořák – P. Malčík]. Brno : Host, 2011.

²⁰³ *Magnae Moraviae fontes historici I. Annales et chronicae*, operi edendo praefuit Lubomír E. Havlík (= Spisy University J. E. Purkyně v Brně, Filosof. fakulta, č. 104). Brno – Praha : SPN, 1966 (reed.: Brno : Vydavatelství MU, 2008²); *Magnae Moraviae fontes historici II. Textus biografici, hagiographici, liturgici*, operi edendo praefuit Lubomír E. Havlík (= Spisy University J. E. Purkyně v Brně, Filosof. fakulta, č. 118). Brno : Universita J. E. Purkyně, 1967 (reed.: Praha : KLP, 2010²); *Magnae Moraviae fontes historici III. Diplomata, epistulae, textus historici varii*, operi edendo praefuit Lubomír E. Havlík (= Spisy University J. E. Purkyně v Brně, Filosof. fakulta, č. 134). Brno : Universita J. E. Purkyně 1969 (reed.: Praha : KLP, 2011²); *Magnae Moraviae fontes historici IV. Leges – Textus iuridici, Supplementa*, operi edendo praefuit Lubomír E. Havlík (= Spisy University J. E. Purkyně v Brně, Filosof. fakulta, č. 156). Brno : Universita J. E. Purkyně, 1971 (reed.: Praha : KLP, 2013²); *Havlík, Lubomír E., Magnae Moraviae fontes historici V. Indices* (= Spisy University J. E. Purkyně v Brně, Filosof. fakulta, č. 206). Brno : Universita J. E. Purkyně, 1977.

²⁰⁴ HAVLÍK, L. E. 2013. *Kronika o Velké Moravě*. Brno : Jota, 2013³ (2. vyd. Jota, 1992, 1. vyd. Blok, 1987).

Konstantina-Cyryla a Metoděje na Velkou Moravu (863). V 2. vydání vyšla i jeho kniha *Moravské letopisy*²⁰⁵ s údaji z dějin Velké Moravy.

Zmínit je třeba též moravskou archeologii, která svými objevy a pracemi přispěla k výzkumu cyrilometodějské a velkomoravské problematiky. Zemřelý brněnský archeolog Zdeněk Klanica (†2014), nástupce J. Poulika, zasvětil svůj život výzkumům na hradisku Valy u Mikulčic (*gradъ Morava*) a vydal vzpomínkovou knihu *Torzo mozaiky*.²⁰⁶ V dalších pracích se věnoval otázce Metodějova hrobu,²⁰⁷ který umísťuje do trojlodní baziliky (kostel č. 3) v Mikulčicích, která je největší velkomoravský kostel v českých zemích. O velkomoravské historii z pohledu archeologa psal Zdeněk Měřinský v souhrnné publikaci *České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu*.²⁰⁸ V Moravském zemském muzeu v Brně působí archeolog Luděk Galuška, pokračovatel v díle V. Hrubého, který se zabýval lokalitou Staré Město (*Veligradъ*) a arcibiskupským centrem Sady u Uherského Hradiště, kde podle jeho soudu byl hrob moravského arcibiskupa Metoděje a hrobka moravského krále Svatopluka. Stál rovněž u zrodu archeoskanzenu v Modré u Velehradu.²⁰⁹

V Brně vyšel také sborník ze sympozia, konaného však v Praze a věnovaného 1140. výročí příchodu Cyryla a Metoděje na Moravu, který byl

²⁰⁵ HAVLÍK, L. E. 2009. *Moravské letopisy. Dějiny Moravy v datech*. Břeclav : Pálka, 2009 (1. vyd. Brno : Jota, 1993). Viz také starší práce: idem: *Svatopluk I. Veliký, král Moravanů a Slovanů*. Brno : Jota 1994; idem: *Život a utrpení Rostislava, krále Moravanů*. Brno : VLN, 1999 a In *Moravský historický sborník – Ročenka MNK 1995*. Brno : MNK, 1996. s. 85-230.

²⁰⁶ KLANICA, Z. 2005. *Torzo mozaiky*. Praha : Futura, 2005.

²⁰⁷ KLANICA, Z. 2007. *Tajemství hrobu moravského arcibiskupa Metoděje*. Praha : Futura, 2007³; idem: *Tajnáta na grobot na sv. Metodij*. Brno – Boskovice : SPJS v nakladatelství Albert, 2008. Viz také: GALATÍK, J. 2006. Amatérské pátrání po hrobu sv. Metoděje. In *Moravský historický sborník: ročenka Moravského národního kongresu 2002–2005*. Brno : MNK, 2006, s. 643–660.

²⁰⁸ MĚŘÍNSKÝ, Z. 2006. *České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu II*. Praha : Libri, 2006.

²⁰⁹ GALUŠKA, L. – VAŠKOVÝCH, M. 2006. *Archeologický skanzen v Modré u Velehradu: velkomoravské opevnění sídliště středního Pomoraví*. Modrá : Obec Modrá, 2006; GALUŠKA, L. – POLÁČEK, L. 2006. Církevní architektura v centrální oblasti velkomoravského státu. In *České země v raném středověku*. [Ed. P. Sommer]. Praha : NLN, 2006, s. 92-153; idem: Bylo povědomí o Svatoplukově Moravě, Veligradu a Metodějově arcibiskupství na Moravě 10.–12. století skutečně věcí neznámou? In *Od knížat ke králům*. Sborník u příležitosti 60. narozenin J. Žemličky. [Eds. E. Doležalová – R. Šimůnek – D. Dvořáčková – A. Pořízka]. Praha : NLN, 2007, s. 50-62.

nazván *I oni jsou otcové naši*.²¹⁰ Nelze zde jmenovat všechny badatele a práce, ale cyrilometodějskému dědictví a staré Moravě se věnovali i další moravští a čeští autoři.²¹¹

Cyrilometodějským tématům²¹² a Velehradu²¹³ byla věnována řada publikací, které vyšly v Olomouci. Zde se na Univerzitě Palackého vyprofilovala dvě pracoviště, mající vztah k cyrilometodějskému dědictví. Na katedře bohemistiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

²¹⁰ *I oni jsou otcové naši*. Cyrilometodějský sborník: dokumentace z malého sympozia, pořádaného Církví československou husitskou a Husitskou teologickou fakultou Univerzity Karlovy u příležitosti 1140. výročí příchodu Cyrila a Metoděje dne 25. září 2003 na UK HTF. [Eds. J. B. Lášek – H. Tonzarová]. Brno : L. Marek, 2005. LÁŠEK, J. B. Cyrilometodějská tradice od roku 1880 do současnosti. In: *I oni jsou otcové naši*, 9-18; HUNÁČEK, V. Cyrilometodějský odkaz, kacíři a reformace. In: *I oni jsou otcové naši*, 23-80; HRDLÍČKA, J. Modernistický religionista Fr. Kovář a idea cyrilometodějství v letech 1920-25. (Křížovatky ortodoxie a ČČSH). In: *I oni jsou otcové naši*, 81-90; HAUTOVÁ, Z. Otázka pokřtění Velké Moravy z pohledu osvícenské a obrozené slavistiky. In: *I oni jsou otcové naši*, 91-100; SAKAŘ, V. Vztah husitství k dílu Cyrila a Metoděje, jak se projevuje jednak ve středověké husitské církvi, jednak u jejích novodobých pokračovatelů v ČČSH. In: *I oni jsou otcové naši*, 101-120. Na HTF KU v Praze vyšel např. KUČERA, M. 2005. Překlad Proglasu jako výraz úcty. *Theologická revue* 76/1, 2005, s. 27-31.

²¹¹ KACHLÍK, J. 2006. Kulturní dědictví Velké Moravy. In *Moravský historický sborník: ročenka Moravského národního kongresu 2002–2005*. Brno : MNK, 2006, s. 163-175; TŘEŠTÍK, D. 2006. Pomník knížete Rostislava. In *Stát, státnost a rituály přemyslovského věku. Problémy, názory, otázky*. [Eds. M. Wihoda – D. Malafák]. Brno : Maticе moravská, 2006, s. 25-46; idem: Slovanská liturgie a písemnictví v Čechách 10. století. In *Svatý Prokop, Čechy a střední Evropa*. [Ed. P. Sommer]. Praha : NLN, 2006, s. 189-218; JAN, L. Stará Morava mezi Východem a Západem. In ibidem, s. 251-264; idem: O smyslu příběhu bratří Konstantina a Metoděje. In HANUŠ, J. a kol. 2011. *Christianizace českých zemí ve středoevropské perspektivě*. Brno : Maticе moravská, 2011, s. 100-115; SELUCKÝ, P. 2010. *Sv. Kliment u Osvětiman a Velká Morava*. Koryčany : P. Selucký, 2010; VESELÝ, J. M., OP : *Tajemství Hory svatého Klimenta*. Dostupné z: <<http://www.cormier.cz/hora.htm.pdf>>; KALHOUS, D. 2010. Slovanské písemnictví a liturgie 10. a 11. věku. *Český časopis historický* 110/1, 2010, 1-33; BRODESSER, S. 2011. Půl století Památníku Velké Moravy ve Starém Městě u Uherského Hradiště. In *Vlastivědný věstník moravský* 63/2, 2011, s. 154-160.

²¹² ZLÁMAL, B. 2005. *Příručka českých církevních dějin. 1. Počátky latinského a slovanského křesťanství na Velké Moravě a v Čechách (800–1000)*. Olomouc : Maticе cyrilometodějská, 2005.

²¹³ ALTRICHTER, M. et al. 2005. Velehrad – filologoi versus filosofoi. Příspěvek spirituální teologie k 800 letému výročí. Olomouc : Refugium Velehrad – Roma, 2005; POJSL, M. 2005. Velehrad: Sv. Cyril a Metoděj v ikonografii baziliky (= Církevní památky, sv. 36). Velehrad : Historická společnost Starý Velehrad. 2005; idem: Moravská poutní místa II. Cyrilometodějský Velehrad. *Věstník historicko-vlastivědného kroužku v Žarošicích* 20, 2011, 129-132; idem: Příchod cisterciáků na Moravu a počátek velehradského kláštera. In *Cisterciáci na Moravě*. Sborník k 800. výročí příchodu cisterciáků na Moravu a počátek Velehradu. [Ed. M. Pojsl]. Olomouc : UP, 2006. s. 219-227; Velehrad. In FOLTÝN, D. a kol. 2005. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha : Libri, 200. s. 724-736.

přednáší staroslověnštinu v rámci výuky českého jazyka Miroslav Vepřek, jeden z žáků nestorky olomoucké paleoslovenistiky Heleny Bauerové.²¹⁴ Je autorem několika knih a učebních textů jako *Česká redakce církevní slovanštiny z hlediska lexikální analýzy* nebo *Komparativní tvarosloví staroslověnštiny a staré češtiny*²¹⁵ a dalších článků.²¹⁶ Na Cyrilometodějské theologické fakultě téže univerzity v Olomouci působí pedagog Pavel Ambros, který společně s kardinálem Tomášem Špidlíkem (†2010)²¹⁷ vydal cyrilometodějskou bibliografii za léta 1990-2011²¹⁸ a v Olomouci vyšel rovněž český překlad Dvorníkovy práce *Fotiovo schizma. Historie a legenda*.²¹⁹ Na Cyrilometodějské theologické fakultě téže univerzity působil také cyrilometodievista Vojtěch Tkadlčík (†1997).²²⁰

²¹⁴ BAUEROVÁ, H. 2006. *Texty ke studiu staroslověnštiny se slovníčkem*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2006⁵.

²¹⁵ VEPŘEK, M. 2006. *Česká redakce církevní slovanštiny z hlediska lexikální analýzy*. Olomouc : Refugium Velehrad – Roma, 2006; idem: *Iskoni bě slovo. Texty ke studiu diachronní slavistiky a bohemistiky*. Olomouc : UP, 2011; idem: *Modlitba sv. Řehoře a Modlitba vyznání hříchů v církevněslovanské a latinské tradici*. Olomouc : UP, 2013; idem: *Komparativní tvarosloví staroslověnštiny a staré češtiny*. Olomouc : UP, 2015.

²¹⁶ Např. VEPŘEK, M. 2007. Církevněslovanská Modlitba sv. Řehoře a její původ v komparaci s latinskou předlohou. *Slavia* 76/1, 2007, 1-11; idem: Církevněslovanské modlitby českého původu. In *Česká slavistika. Příspěvky k 14. mezinárodnímu sjezdu slavistů, Ochrid 10.–16. 9. 2008* (= *Slavia* 77/1-3, 2008), 221-230; idem: Grafém jať ve staročeském hlaholském Comestoru. *Listy filologické* 135/1-2, 2012, 31-42; idem: Filologický pohled na problém kontinuity cyrilometodějské kulturní tradice v Čechách 10.–11. století. *Konštantínove listy* 3, 2010, 39-48; idem: Církevněslovanské památky českého původu s latinskou předlohou. *Slavia* 82, 2013, 240-250; idem: Cyrilometodějská tradice v Hlaholském misálu Vojtěcha Tkadlčíka. In *Tradícia a prítomnosť misijného diela sv. Cyrila a Metoda*. Nitra : UKF, 2013. s. 459-470; idem: Prefix *(j)ъz- as a Component of Lexical Bohemisms in Church Slavonic? In *Etymological Research into Old Church Slavonic*. Proceedings of the Etymological Symposium Brno 2014, 9-11 September. Praha : NLN, 2015. s. 423-430.

²¹⁷ ŠPIDLÍK, T. 2007. Cyril a Metoděj – světcí stále aktuální. In *Acta VIII. conventus Velehradensis anno 2007. K hlubší solidaritě mezi křesťany v Evropě* (= Fórum Velehrad III). Olomouc : Refugium Velehrad – Roma, 2011. s. 78-92.

²¹⁸ AMBROS, P. – ŠPIDLÍK, T. 2011. *Svatí Cyril a Metoděj mezi námi. Vybrané otázky cyrilometodějské tradice. Bibliografie 1990–2011* (= Fórum Velehrad II). Olomouc : Refugium Velehrad – Roma, 2011. Vyšla zde také další bibliografie: ŠPAČEK, M. 2011. *Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje 1910–1948. Bibliografie časopisu věnovaného sjednocení Slovanů v Kristu a ukázky jeho unijního úsilí* (= Fórum Velehrad IV). Olomouc : Refugium Velehrad – Roma, 2011.

²¹⁹ DVORNÍK, F. 2008. *Fotiovo schizma. Historie a legenda*. Olomouc : Refugium Velehrad – Roma, 2008.

²²⁰ TKADLČÍK, V. 2000. Historické základy byzantského obřadu v Čechách a na Moravě. In *10 let Apoštolského exarchátu*. [Ed. M. Hanuš]. Praha : Apoštolský exarchát Řeckokatolické církve v ČR,

Na severu Moravy, v Ostravě, na katedře slavistiky Filozofické fakulty Ostravské univerzity, přednáší obecnou lingvistiku, slovanskou filologii, včetně staroslověnštiny Irena Bogoczová.²²¹

V souvislosti s oslavami 1150. výročí příchodu Konstantina-Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu byly organizovány na Moravě i v Čechách vědecké konference a opomenout nelze ani beletristickou a populárně naučnou tvorbu a výstavnickou činnost.

V květnu 2013 se konala na Velehradě mezinárodní konference „Cyrilometodějská misie a Evropa. 1150 let od příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu“, na které spolupracovali Archeologický ústav Moravského Zemského muzea a Historický ústav Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a Akademie věd ČR. Začátkem června 2013 téhož roku proběhla také mezinárodní konference v Praze, kterou uspořádala Karlova univerzita, její Filozofická fakulta, a Historický ústav AV ČR. Jejím tématem byla „Cyrilometodějská tradice v dějinách: období rozkvětu i snah umlčení“.

Již před 1150. výročím cyrilometodějské misie vyšlo několik knih. Byly to jednak dvě publikace Rudolfa Bubíka, jedna o Konstantinovi-Cyrilovi, druhá o Metodějovi,²²² a dvě knihy Petra Piňhy, věnované apoštolům Slovanů, sv. Cyrilovi a Metodějovi, a Velehradu.²²³ Reeditována byla práce *Cyril a Metoděj. Apoštolové Slovanů*²²⁴ z pera M. Pavlíka (vladyky Gorazda II.). Její původní část nazvaná *Život sv. Cyrila a Metoděje a jejich poměr k Římu a k Cařihradu: k 1050. výročí úmrtí sv. Metoděje*, která tvoří základ knihy, vznikla patrně v roce 1936. Zbytek byl doplněn. Vzájemným vztahem byzantské misie a velkomoravské

2006. s. 76-78. Jemu byl také věnován sborník, nazvaný *Cyrrilomethodiana*. Sborník k uctění památky Mons. prof. ThDr. Vojtěcha Tkadlčíka. [Ed. P. Ambros]. Olomouc : CMTF UP – Praha : Euroslavica, 2000.

²²¹ DAVIDOVÁ, D. – BOGOCZOVÁ, I. 2006. Textová opora k přednáškám a cvičením z předmětů: Cvičení a texty ke studiu slovanské filologie a staroslověnštiny. Ostrava : OU, 2006.

²²² BUBÍK, R. 2010. *Nepřemožitelné světlo, II. Konstantin filosof*. Albrechtice : Křesťanský život, 2010; *Nepřemožitelné světlo, III. Arcibiskup Metoděj*. Albrechtice : Křesťanský život, 2010.

²²³ PIŇHA, P. 2010. *Svatí Cyril a Metoděj. Velehrad – symbol a úkol*. České Budějovice : Poustevník, 2010; id.: *Slyšte slovo a zpívejte píseň. Život svatých Cyrila a Metoděje a příběh Velehradu*. České Budějovice : Poustevník, 2012.

²²⁴ PAVLÍK, M. (Gorazd II.). *Cyril a Metoděj. Apoštolové Slovanů*. K vydání připravil R. Wimmer a vydal Český národní fond kultury, s.l. et s.d.

říše se zabývá kniha *Svatí Cyril a Metoděj a Velká Morava*,²²⁵ kterou vydali žalmista Jiří Jukl a pravoslavný otec-diákon Alexandr Lukanič. Zatímco Bubíkovy a Piřhovy práce nahlíží na cyrilometodějskou misií prismatem katolické církve, další dvě publikace reprezentují pohledy a stanoviska pravoslavných kruhů.

K populárně naučným pracím patří třídílný *Pravdivý příběh byzantských věrozvěstů Konstantina a Metoděje*,²²⁶ který zpracovává téma cyrilometodějské misie formou přijatelnou pro děti a mládež, tj. rovněž použitím formy komiksu a PC hry na CD. K propagaci sloužila publikace o kapli sv. Cyrila a Metoděje²²⁷ na hoře Radhošť v Beskydech na Moravě.

V roce 2013, kdy probíhaly oslavy 1150. výročí příchodu cyrilometodějské misie na Velkou Moravu, bylo v českých zemích zorganizováno a instalováno několik výstav, připomínajících cyrilometodějské dědictví. Většina výstav byla uspořádána a proběhla na Moravě.

Moravské zemské muzeum v Brně ve spolupráci se Slovanským ústavem AV ČR v Praze připravilo na březen – srpen 2013 v Paláci šlechticů výstavu „Cyril a Metoděj. Doba, život, dílo“. K výstavě byla vydána také stejnojmenná kolektivní monografie s řadou studií o cyrilometodějské problematice a s katalogem výstavy.²²⁸ Tato výstava pak byla rozšířena o cyrilometodějskou tradici v Čechách a doplněna o výstavu z Muzea umění v Olomouci a v říjnu 2013 pak zahájena v Anežském klášteře v Praze pod názvem „CM 863. Svati Cyril a Metoděj. Dějiny – tradice – současnost – úcta.“

V Arcidiecézním muzeu v Olomouci byla od dubna do srpna 2013 instalována výstava, nazvaná „Mezi Východem a Západem“, kterou připravilo

²²⁵ JUKL, J. – LUKANIČ, A. 2013. *Svatí Cyril a Metoděj a Velká Morava*. Praha : Pražská pravoslavná eparchie, 2013.

²²⁶ *Pravdivý příběh byzantských věrozvěstů Konstantina a Metoděje. Slovo paměti*: R. Štulcová, *Křesťanství na Velké Moravě a byzantská misie*: L. Galuška – M. Vaškových, *Komiks na motivy románu Slovo paměti* nakreslila J. Motičáková, PC hra Veligrad. Fos-Zoe-Nika. Uherské Hradiště, 2013.

²²⁷ STOKLASA, R. 2005. *Radhošť: kaple sv. Cyrila a Metoděje a jiné radhošťské památky*. Rožnov pod Radhoštěm : Public ART, 2005.

²²⁸ *Cyril a Metoděj – doba, život, dílo / Cyril and Methodius – Their Era, Lives, and Work*. [Ed. J. Mitáček]. Brno : Moravské zemské museum, 2013.

Muzeum umění Olomouc, Arcidiecézní muzeum Olomouc a Vlastivědné muzeum v Olomouci a která se poté stala součástí výše zmiňované pražské výstavy. Také k olomoucké výstavě byla vydána kolektivní monografie se studiemi a s katalogem.²²⁹ Dále byla na Moravě, ve výstavních prostorách Muzea Boskovicka v Boskovicích, od dubna do června 2013, nainstalována výstava „Tito jsou otcové naši. Cyrilometodějská úcta na Moravě a v Čechách.“ A 1150. výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu byla věnována také výstava „Cyrilometodějský Velehrad“, která proběhla od května do září 2013 v Baťově institutu ve Zlíně a kterou připravilo Slovácké muzeum v Uherském Hradišti ve spolupráci s Kysuckým muzeem v Čadci a Muzeem jihovýchodní Moravy ve Zlíně. Také k této výstavě byl vydán katalog.²³⁰ V Uherském Brodě byla instalována výstava fotografií ředitele muzea a etnografa Pavla Popelky, nazvaná „Podoba víra“ a doprovázená publikací, katalogem výstavy.²³¹

Závěrem se zmíním o dvou grantových projektech, které jsou již nad chronologický rámec tohoto přehledu, které však po odchodu silné pražské generace paleoslovenistů, Emilie Bláhové (†2016), Zoe Hauptové (†2013) a Václava Konzala, zajistí další existenci pražské paleoslovenistiky, která je v posledních letech, co se týče studií a článků, málo produktivní. Prvním je projekt V. Čermáka „Církevněslovanské hlaholské písemnictví v Čechách za vlády Karla IV. a Václava IV.“ (2016–2018), který finančně podpořila Grantová agentura ČR. Projekt má za cíl zhodnocení a zpřístupnění známých chorvatských hlaholských zlomků breviářů, misálů a dalších liturgických knih 14. a 15. století z českých rukopisných sbírek. Druhým projektem je „NAKI: GORAZD: Digitální portál staroslovenštiny“ (2016–2020), který podpořilo Ministerstvo kultury ČR. Cílem je zpřístupnění výsledků bádání české

²²⁹ *Mezi Východem a Západem. Svätí Cyril a Metoděj v kultúre českých zemí.* [Ed. S. Jemelková]. Olomouc : Muzeum umění a Arcidiecézní museum, 2013.

²³⁰ POJSL, J. – RAŠTICOVÁ, B. 2013. *Cyrilometodějský Velehrad. Výstava k 1150. výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Moravu v roce 863.* Uherské Hradiště : Historická společnost Starý Velehrad, 2013.

²³¹ POPELKA, P. 2013. *Podoby víry. Obrazem a slovem po stopách cyrilometodějské tradice.* Uherský Brod : Muzeum J. A. Komenského, 2013.

paleoslovenistiky v oblasti staroslověnské lexikografie. Vznikne specializovaná a veřejná moderní databáze, která zajistí trvalé uchování dat v digitální podobě a kterou bude možné dále doplňovat a inovovat. Obsah databáze bude založen na lexikografickém materiálu, který vznikl pro *Slovník jazyka staroslověnského*, *Slovník nejstarších staroslověnských památek* a *Řecko-staroslověnský index*. Pracovní kolektiv, který bude přepisovat kartotéční lístky s lexikografickými údaji do digitální podoby, povede Š. Pilát.

SUMMARY

Activity of thessalonician brothers Cyril and Methodius has not only religious value but also cultural and politically-historical impact. Lot of nations and states of Eastern and South-eastern Europe lay claims to this heritage, especially Slovakia and Czech. Great Moravian heritage became a part of European cultural heritage and message of thessalonician brothers is very actual in process of globalisation in pluralistic society. In this study, we achieved a short summary of scientific research in scene of paleoslavic and cyril-methodian studies in region of Czech Republic in 2005-2015. In Czech Republic was the scientific research, which is linked with cyril-methodian issue, mainly with linguistic and literal science, concentrated in Academy of Sciences of Czech Republic. Particular documents stated in this study represent historical section of science knowledge obtained and processed in last ten years. We are talking here about creating of map of history of Great Moravia through the evidences of the structure of society, formation and development of art of lettering, up to development of juridical system. This summary gives actual interest about heritage of Great Moravia in academics sphere in Czech Republic.

Seznam bibliografických odkazů

ALTRICHTER, M. et al. 2005. Velehrad – filologoi versus filosofoi. Příspěvek spirituální teologie k 800 letému výročí. Olomouc : Refugium Velehrad – Roma, 2005.

- AMBROS, P. – ŠPIDLÍK, T. 2011. *Svatí Cyril a Metoděj mezi námi. Vybrané otázky cyrilometodějské tradice. Bibliografie 1990–2011* (= Fórum Velehrad II). Olomouc : Refugium Velehrad – Roma, 2011.
- BAUEROVÁ, H. 2006. *Texty ke studiu staroslověnštiny se slovníčkem*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2006⁵.
- BLÁHOVÁ, E. 2005. K překladu řeckých infinitivních konstrukcí v Grigorovičově parimejniku. *Slavia* 74/2-3, 2005, s. 157-166; eadem: Homilie o sv. Petru a Pavlovi mezi nejstaršími staroslověnskými homiliemi. *Slavia* 77/4, 2008, s. 351-366; eadem: K překladu řeckých infinitivních konstrukcí v staroslověnském apoštolu. In *Varia slavica*. Sborník příspěvků k 80. narozeninám Radoslava Večerky. [Eds. I. Janyšková – H. Karlíková]. Praha : NLN, 2008. s. 53-64; ČAJKA, F. 2008. Rukopisná zachování církevněslovanské legendy o svaté Anastázii. In *Česká slavistika. Příspěvky k 14. mezinárodnímu sjezdu slavistů, Ochrid 10.–16. 9. 2008* (= *Slavia* 77/1-3, 2008), s. 17-28; idem: XIV. mezinárodní sjezd slavistů – Ochrid 2008. Paleoslovenistika. *Slavia* 78/1, 2009, s. 235-246; ČERMÁK, V. 2005. Emauzský hlaholský nápis – příspěvek k hlaholské epigrafice. *Slavia* 74/2-3, 2005, s. 343-358; idem: K finální podobě Řecko-staroslověnského slovníku – indexu. *Slavia* 76/1, 2007, 39-46; idem: K pojetí nové církevní slovanštiny v areálu Slavia orthodoxa a Slavia latina. In *Česká slavistika. Příspěvky k 14. mezinárodnímu sjezdu slavistů, Ochrid 10.–16. 9. 2008* (= *Slavia* 77/1-3, 2008), 29-39; idem: Hlaholice v Diadochu Bartoloměje Paprockého z Hlohol. *Slavia* 78/3-4, 2009, 247-258; HAUPTOVÁ, Z. 2005. Staroslověnské a církevněslovanské termíny v eucharistii. *Slavia* 74/2-3, 2005, s. 265-270.
- BRODESSER, S. 2011. Půl století Památníku Velké Moravy ve Starém Městě u Uherského Hradiště. In *Vlastivědný věstník moravský* 63/2, 2011, s. 154-160.
- BUBÍK, R. 2010. *Nepřemožitelné světlo, II. Konstantin filosof*. Albrechtice : Křesťanský život, 2010; *Nepřemožitelné světlo, III. Arcibiskup Metoděj*. Albrechtice : Křesťanský život, 2010.
- Církevněslovanská legenda o sv. Anastázii (studie a komentovaná edice)* (= Práce Slovanského ústavu AV ČR, Nová řada, sv. 34). [Ed. F. Čajka]. Praha :

- Slovanský ústav AV ČR, 2011 (recenze K. A. Maksimovič, *Byzantinoslavica* 71/1-2, 2013, 373-377).
- Církevněslovanská lexikografie* 2006. [Eds. V. Čermák – E. Bláhová – E. Šlaufová]. Praha: Slovanský ústav AV ČR – Euroslavica, 2007.
- Čtyřicet homilií Řehoře Velikého na evangelia v českocírkevněslovanském překladu. Díl první. Homilie I–XXIV. K vydání připravil V. Konzal / Sancti Gregorii Magni, Romani pontificis, XL homiliarum in evangelia in versione bohemo-slavonica. Pars prima. Homiliae I–XXIV. Ad editionem praeparavit V. Konzal. Praha: Euroslavica 2005; Čtyřicet homilií Řehoře Velikého na evangelia v českocírkevněslovanském překladu. Díl druhý. Homilie XXV–XL. K vydání připravil V. Konzal za pomoci F. Čajky / Sancti Gregorii Magni, Romani pontificis, XL homiliarum in evangelia in versione bohemo-slavonica. Pars altera. Homiliae XXV–XL. Ad editionem praeparavit V. Konzal adiuvente F. Čajka. Praha : Euroslavica, 2006.*
- Cyril a Metoděj – doba, život, dílo / Cyril and Methodius – Their Era, Lives, and Work.* [Ed. J. Mitáček]. Brno : Moravské zemské museum, 2013.
- Cyrrillomethodiana 2005 ad honorem Zdeňka Ribarova et Ludmila Pacnerova.* [Eds. E. Bláhová – E. Šlaufová] (= *Slavia* 74, 2005). Praha : Euroslavica, 2005.
- DAVIDOVÁ, D. – BOGOCZOVÁ, I. 2006. Textová opora k přednáškám a cvičením z předmětů: Cvičení a texty ke studiu slovanské filologie a staroslověnštiny. Ostrava : OU, 2006.
- DVORNÍK, F. 2008. *Fotiovo schizma. Historie a legenda.* Olomouc : Refugium Velehrad – Roma, 2008.
- Etymologický slovník jazyka staroslověnského.* Sešit 13 (rasti – sice). Praha : Academia, 2006, 751-814; Sešit 14 (sice – sŕǣdobolja. Doplňky k bibliografickému aparátu IV). Praha : Academia, 2008, 815-870; Sešit 15 (sŕǣdъce – sъ). Brno : Tribun EU, 2010, 871-934.
- FOLTÝN, D. a kol. 2005. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů.* Praha : Libri, 200. s. 724-736.
- GALATÍK, J. 2006. Amatérské pátrání po hrobu sv. Metoděje. In *Moravský historický sborník: ročenka Moravského národního kongresu 2002–2005.* Brno : MNK, 2006, s. 643-660.

- GALUŠKA, L. – POLÁČEK, L. 2006. Církevní architektura v centrální oblasti velkomoravského státu. In *České země v raném středověku*. [Ed. P. Sommer]. Praha : NLN, 2006, s. 92-153.
- GALUŠKA, L. – POLÁČEK, L. 2007. Bylo povědomí o Svatoplukově Moravě, Veligradu a Metodějově arcibiskupství na Moravě 10.–12. století skutečně věcí neznámou? In *Od knížat ke králům*. Sborník u příležitosti 60. narozenin J. Žemličky. [Eds. E. Doležalová – R. Šimůnek – D. Dvořáčková – A. Pořízka]. Praha : NLN, 2007, s. 50-62.
- GALUŠKA, L. – VAŠKOVÝCH, M. 2006. *Archeologický skanzen v Modré u Velehradu: velkomoravské opevněné sídliště středního Pomoraví*. Modrá : Obec Modrá, 2006.
- Grigorovičev parimejnik. II. Leksika. Index verborum*. [Ed. Z. Ribarova]. Skopje : MANU, 2014 (1. díl: *Grigorovičev parimejnik. I.* [Ed. Z. Ribarova – Z. Hauptová]. Skopje : MANU, 1998).
- HAVLÍK, L. E. 2009. *Moravské letopisy. Dějiny Moravy v datech*. Břeclav : Pálka, 2009 (1. vyd. Brno : Jota, 1993).
- HAVLÍK, L. E. 2013. *Kronika o Velké Moravě*. Brno : Jota, 2013³ (2. vyd. Jota, 1992, 1. vyd. Blok, 1987).
- HAVLÍKOVÁ, L. – IVANIČ, P. – HETÉNYI, M. 2014. *Po stopách sv. Cyrila a Metoda. Výberová bibliografia českých a slovenských prác za roky 1945–2011 = In the footsteps of St. Cyril and Methodius. Selective bibliography of works from Bohemia and Slovakia published in 1945–2011*, Nitra : UKF 2013 (recenze: M. Šabić, *Scrinia Slavonica* 14, 2014, 499-512; G. G. Georgiev, *Palaeobulgarica* 2014, č. 2, 117-120; zpráva: L. Havlíková, *Po stopách Cyrila a Metoděje, Akademický bulletin* 6, 2014, 25, <http://data.abicko.avcr.cz/2014/06/08/-cm.html>).
- HAVLÍKOVÁ, L. – IVANIČ, P. – HETÉNYI, M. 2016. *Po stopách sv. Cyrila a Metoda. Výberová bibliografia českých a slovenských prác pred rokom 1945 = In the footsteps of St. Cyril and Methodius. Selective bibliography of works from Bohemia, Moravia and Slovakia published before 1945*. Nitra : UKF, 2016, v tisku. Kompletní cyrilometodějská elektronická databáze, zahrnující

vedle monografií, sborníků, studií a článků také recenze, zprávy a jiné publikační počiny, se připravuje k prezentování v Nitře.

- HAVLÍKOVÁ, L. 2006. Středověké slovanské právo a žena. Žena v právním systému velkomoravské společnosti. In *Byzantinoslovaca I.* [ed. M. Daniš]. Bratislava : Byzantologický seminár A. Avenaria FiF UK, 2006. s. 175-205.
- HAVLÍKOVÁ, L. 2007. Egredere de terra: On the geographical-administrative terminology in 9th century legal manuscripts. In *Byzantium and New Countries – New Peoples on the Frontier of Byzantino-Slavonic Area (IX–XV Centuries)* (= *Studia Byzantina et Slavica Cracoviensia V.*) [Eds. M. KAIMAKAMOVA – M. SALAMON – M. SMORAG-RÓŻYCKA]. Kraków : Uniwersytet Jagielloński, Towarzystwo Wydawnicze „Historia Iagellonica“ 2007, 77-88.
- HAVLÍKOVÁ, L. 2007. On the Dissemination of Byzantine Law within the Slavic Environment (Slavic Procedural Law). In *Byzantina Europaea. Księga jubileuszowa ofiarowana Profesorowi Waldemarowi Ceranowi* (= *Byzantina Lodziensia XI.*) [Eds. M. KOKOSZKO – M. J. LESZKA]. Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2007, s. 139-146.
- HAVLÍKOVÁ, L. 2007. Recepce byzantských právních památek ve slovanském, zejména velkomoravském prostředí (reflexe v české právní historii). In *Poznávanie kultúrneho dedičstva sv. Cyrila a Metoda.* [Eds. J. Michalov – M. Hetényi – P. Ivanič – Z. Taneski]. Nitra : UKF, 2007. s. 54-68.
- HAVLÍKOVÁ, L. 2008. Femina slavica – žena a mateřství ve velkomoravských právních památkách 9. století (Příspěvek ke středověkým gender studies). In *Pulchritudo et sapientia. Ad honorem Pavel Spunar.* [Eds. Z. SILAGIOVÁ – H. ŠEDINOVÁ – P. KITZLER]. Praha : KLS FÚ AV ČR, 2008. s. 163-178.
- HAVLÍKOVÁ, L. 2008. K právnímu postavení slovanské ženy v 9. století (K otázce sňatku a uzavření manželství v případech pokrevního, adoptivního a tzv. duchovního příbuzenství v bulharském a velkomoravském prostředí). In *Česká slavistika. Příspěvky k 14. mezinárodnímu sjezdu slavistů, Ochrid 10.–16. 9. 2008* (= *Slavia 77*, 2008), 251-263;
- HAVLÍKOVÁ, L. 2009. Žena a potrat. K otázce přejímání římsko-byzantského práva a řecké terminologie ve slovanském prostředí. In *Epea pteorenta.*

- Růženě Dostálové k narozeninám. [Eds. M. KULHÁNKOVÁ – K. LOUDOVÁ]. Brno : Host 2009. s. 97-106.
- HAVLÍKOVÁ, L. 2013. Kai to onoma tu asteros legetai ho Apsinthos... Slavonic „magic art“ and legal contacts between Byzantium and Great Moravia. In *Christianity and the Development of Culture – Kresťanstvo ako nositeľ kultúry*. [Ed. V. Ježek]. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej university, 2013. s. 32-36.
- I oni jsou otcové naši*. Cyrilometodějský sborník: dokumentace z malého sympozia, pořádaného Církví československou husitskou a Husitskou teologickou fakultou Univerzity Karlovy u příležitosti 1140. výročí příchodu Cyrila a Metoděje dne 25. září 2003 na UK HTF. [Eds. J. B. Lášek – H. Tonzarová]. Brno : L. Marek, 2005.
- JANYŠKOVÁ, I. 2005. 'Porodní bába' ve staroslověněštině a v ostatních slovanských jazycích. *Slavia* 74/2-3, 2005, 279-284.
- JUKL, J. – LUKANIČ, A. 2013. *Svatí Cyril a Metoděj a Velká Morava*. Praha : Pražská pravoslavná eparchie, 2013.
- KACHLÍK, J. 2006. Kulturní dědictví Velké Moravy. In *Moravský historický sborník: ročenka Moravského národního kongresu 2002–2005*. Brno : MNK, 2006, s. 163-175; TŘEŠTÍK, D. 2006. Pomník knížete Rostislava. In *Stát, státnost a rituály přemyslovského věku. Problémy, názory, otázky*. [Eds. M. Wihoda – D. Malaťák]. Brno : Matice moravská, 2006, s. 25-46; idem: Slovanská liturgie a písemnictví v Čechách 10. století. In *Svatý Prokop, Čechy a střední Evropa*. [Ed. P. Sommer]. Praha : NLN, 2006, s. 189-218.
- KALHOUS, D. 2010. Slovanské písemnictví a liturgie 10. a 11. věku. In *Český časopis historický* 110/1, 2010, s. 1-33.
- KARLÍKOVÁ, H. – VEČERKA, R. 2005. Vývoj české etymologie v evropském kontextu. *Opera Slavica: slavistické rozhledy* 15/4, 2005, 40-51; eadem: K významu jednoho staroslověnského adjektiva. *Slavia* 79/1, 2010, 6s. 8-72.
- KLANICA, Z. 2005. *Torzo mozaiky*. Praha : Futura, 2005.
- KLANICA, Z. 2007. *Tajemství hrobu moravského arcibiskupa Metoděje*. Praha : Futura, 2007³; idem: *Tajnata na grobot na sv. Metodij*. Brno – Boskovice : SPJS v nakladatelství Albert, 2008.

- Magnae Moraviae fontes historici I. Annales et chronicae*, operi edendo praefuit Lubomír E. Havlík (= Spisy University J. E. Purkyně v Brně, Filosof. fakulta, č. 104). Brno – Praha : SPN, 1966 (reed.: Brno : Vydavatelství MU, 2008²).
- MĚŘÍNSKÝ, Z. 2006. *České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu II*. Praha : Libri, 2006.
- Mezi Východem a Západem. Svatí Cyril a Metoděj v kultuře českých zemí*. [Ed. S. Jemelková]. Olomouc : Muzeum umění a Arcidiecézní museum, 2013.
- MRŇÁVEK, T. 2009. Sinajské slovanské euchologium. Vznik, autorství a struktura. In *Význam cyrilometodějství pro integraci slovanských národů do evropských struktur*. Praha : Apoštolský exarchát Řeckokatolické církve v ČR, 2009, 15-38.
- PAVLÍK, M. (Gorazd II.). *Cyril a Metoděj. Apoštolové Slovanů*. K vydání připravil R. Wimmer a vydal Český národní fond kultury, s.l. et s.d.
- PÍTHA, P. 2010. *Svatí Cyril a Metoděj. Velehrad – symbol a úkol*. České Budějovice : Poustevník, 2010; id.: *Slyšte slovo a zpívejte píseň. Život svatých Cyrila a Metoděje a příběh Velegradu*. České Budějovice : Poustevník, 2012.
- POJSL, J. – RAŠTICOVÁ, B. 2013. *Cyrilometodějský Velehrad. Výstava k 1150. výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Moravu v roce 863*. Uherské Hradiště : Historická společnost Starý Velehrad, 2013.
- POJSL, M. 2005. Velehrad: Sv. Cyril a Metoděj v ikonografii baziliky (= Církevní památky, sv. 36). Velehrad : Historická společnost Starý Velehrad. 2005.
- POPELKA, P. 2013. *Podoby víry. Obrazem a slovem po stopách cyrilometodějské tradice*. Uherský Brod : Muzeum J. A. Komenského, 2013.
- Pravdivý příběh byzantských věrozvěstů Konstantina a Metoděje. Slovo paměti*: R. Štulcová, *Křesťanství na Velké Moravě a byzantská misie*: L. Galuška – M. Vaškových, Komiks na motivy románu *Slovo paměti* nakreslila J. Motičáková, PC hra Velehrad. Fos-Zoe-Nika. Uherské Hradiště, 2013.
- Příchod cisterciáků na Moravu a počátek velehradského kláštera. In *Cisterciáci na Moravě. Sborník k 800. výročí příchodu cisterciáků na Moravu a počátek Velegradu*. [Ed. M. Pojsl]. Olomouc : UP, 2006. s. 219-227.
- Řecko-staroslověnský index = Index verborum graeco-palaeoslovenicus*. Tomus I. Prolegomena; A–G. Praha – Praegae : Euroslavica, 2014 (Fasciculus 1

- (Prolegomena), 2008; Fasciculus 2 (Prolegomena – Tabellae synopticae monumentorum slavicum), 2008; Fasciculus 3 (Tabellae synopticae monumentorum slavicum), 2009; Fasciculus 4 (Tabellae synopticae monumentorum slavicum; A-athalameutos), 2010; Fasciculus 5 (athanasia-anaktasthai), 2011; Fasciculus 6 (anakyliēin-apokalyptēin), 2012; Fasciculus 7 (apokalypsis-afetērion), 2013; Fasciculus 8 (afē-góniaios), 2014).
- ŠARAPATKOVÁ, Ž. 2005. Církevněslovanské ryžďb a české ryží. *Slavia* 74/2-3, 2005, s. 271-273.
- SELUCKÝ, P. 2010. *Sv. Kliment u Osvětiman a Velká Morava*. Koryčany : P. Selucký, 2010.
- Slovník jazyka staroslověnského = Lexicon linguae palaeoslovenicae V – Addenda et corrigenda*, seš. 53, 54, 55, 56. Praha – Praegae : Euroslavica, 2010, 2011, 2012, 2014.
- ŠPIDLÍK, T. 2007. Cyril a Metoděj – světcí stále aktuální. In *Acta VIII. conventus Velehradensis anno 2007. K hlubší solidaritě mezi křesťany v Evropě* (= Fórum Velehrad III). Olomouc : Refugium Velehrad – Roma, 2011. s. 78-92.
- Staroslověnská modlitba proti ďáblu. Nejstarší doklad exorcismu ve velkomoravském písemnictví*. [Ed. V. Konzal, reed. F. Čajka – M. Chromá]. Praha : Euroslavica, 2015 (rusky: KONZAL, V. 2002. *Staroslavjanskaja molitva protiv d'javola*. Moskva : Izdatel'stvo Indrik, 2002).
- STOKLASA, R. 2005. *Radhošť: kaple sv. Cyrila a Metoděje a jiné radhošťské památky*. Rožnov pod Radhoštěm : Public ART, 2005.
- Studia etymologica Brunensia* 1-11, Praha : Euroslavica, 2000–2011.
- TKADLČÍK, V. 2000. Historické základy byzantského obřadu v Čechách a na Moravě. In *10 let Apoštolského exarchátu*. [Ed. M. Hanuš]. Praha : Apoštolský exarchát Řeckokatolické církve v ČR, 2006. s. 76-78.
- Varia slavica*. Sborník příspěvků k 80. narozeninám Radoslava Večerky. [Eds. I. Janyšková – H. Karlíková]. Praha : NLN, 2008.
- VAŠICA, J. 2014. *Literární památky epochy velkomoravské (863–885)*. Praha : Vyšehrad, 2014³ (1. vyd. 1966, 2. vyd. 1996).

- VAVŘÍNEK, V. 2013. *Cyril a Metoděj mezi Římem a Konstantinopolí*. Praha : Vyšehrad, 2013 (recenze: W. Bugel, Nad novými knihami na cyrilometodějské téma. *Parrésia* 7, 2013, 473-483).
- VEČERKA, R. 2006. Moravské země veliký občan, sláva a chlouba. Sv. Metoděj Soluňský. In *Osobnosti moravských dějin 1*. Brno : Matice moravská 2006. s. 17-25.
- VEČERKA, R. 2006. *Staroslověnština v kontextu slovanských jazyků*. Olomouc : UP – Praha : Euroslavica, 2006.
- VEČERKA, R. 2006. *Vývoj slovanské jazykovědy v českých zemích*. Brno: MU 2006
- VEČERKA, R. 2008. Jazyky v komparaci. Nástin české jazykovědné slavistiky v mezinárodním kontextu. Praha: NLN 2008.
- VEČERKA, R. 2010. *Staroslověnská etapa českého písemnictví*. Praha: NLN 2010.
- VEČERKA, R. 2011. *Opera Slavica et Palæoslovenica Minora*. In Studie osobností brněnské lingvistiky III. [Eds. J. Dvořák – P. Malčík]. Brno : Host, 2011.
- VEČERKA, R. et al. 2006. *K pramenům slov. Úvedení do etymologie*. Praha, 2006.
- VEPŘEK, M. 2006. *Česká redakce církevní slovanštiny z hlediska lexikální analýzy*. Olomouc : Refugium Velehrad – Roma, 2006; idem: *Iskoni bě slovo. Texty ke studiu diachronní slavistiky a bohemistiky*. Olomouc : UP, 2011; idem: *Modlitba sv. Řehoře a Modlitba vyznání hříšů v církevněslovanské a latinské tradici*. Olomouc : UP, 2013; idem: *Komparativní tvarosloví staroslověnštiny a staré češtiny*. Olomouc : UP, 2015.
- VEPŘEK, M. 2007. Církevněslovanská Modlitba sv. Řehoře a její původ v komparaci s latinskou předlohou. *Slavia* 76/1, 2007, 1-11;
- VEPŘEK, M. 2013. Cyrilomoteodějská tradice v Hlaholském misálu Vojtěcha Tkadlčíka. In *Tradícia a prítomnosť misijného diela sv. Cyrila a Metoda*. Nitra : UKF, 2013. s. 459-470;
- VESELÝ, J. M., OP. *Tajemství Hory svatého Klimenta*. Dostupné z: <<http://www.cormier.cz/hora.htm.pdf>>.
- VONDRÁK, V. – BARTOŇ, J. 2005. *Vokabulář klasické staroslověnštiny*. Praha : KLP, 2005.
- ZLÁMAL, B. 2005. *Příručka českých církevních dějin. 1. Počátky latinského a slovanského křesťanství na Velké Moravě a v Čechách (800–1000)*. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 2005.

CYRILLO-METHODIAN AND PALEOSLAVIC STUDIES IN BOHEMIA AND MORAVIA IN THE YEARS 2005-2015

Lubomíra Havlíková, emerita of the Institute of Slavonic Studies the CAS, v.v.i.,
Czech Academy of Science, Valentinská 1, 110 00 Praha 1, Czech republic,
department of paleoslavica and byzantology, havlikoval@centrum.cz, 00420 286
592 663

Abstract

The literary and cultural heritage of two Thessalonian brothers Constantine-Cyril and Methodius is very known in the Czech lands. Their diplomatic mission sent from Byzantium to the Moravians, their ecclesiastical and cultural activities in the Great Moravian Empire contributed also to the development of European civilization. In her article the author deals with the Czech Paleoslavica and Cyrillo-Methodian studies in the past years 2005-2015. The Czech Paleoslavica studies were traditionally worked in the research centres of the Academy of Sciences of the Czech Republic in Prague and Brno and also at the Universities namely in Prague, Brno, Olomouc, Ostrava and Ústí nad Labem. The author also mapped selectively the main works (monographs, proceedings, studies, articles) published in the Czech Republic (in Czechia and Moravia) between years 2005–2015.

Keywords

St. Constantine-Cyril, St. Methodius, Paleoslavica studies, Cyrillo-Methodian studies, 2005-2015, Czech Republic, survey